

Робоча програма **практики зі спеціальності** для здобувачів вищої освіти галузі знань **23 «Соціальна робота»** спеціальності **231 «Соціальна робота»** освітньої програми **«Соціальна робота»**.

Розробники: Попович А.М., доц. кафедри соціології та соціальної роботи, Ляшко М.М., ст. викл. кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи,

протокол № 12 від « 01 » липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «1» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

© Попович А.М., 2021 р.

© Ляшко М.М., 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 7,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 225	3	4
Тривалість: п'ять тижнів	Семестр:	
	6	8
Вид підсумкового контролю: диференційований залік	Самостійна робота:	
	75	75
Форма підсумкового контролю: усна	Індивідуальна робота:	
	150	150

2. МЕТА ПРАКТИКИ

Метою практики зі спеціальності є розвивати вміння використовувати методи і технології соціальної роботи в процесі безпосередньої практики, адаптувати студентів до самостійної роботи з клієнтами.

Відповідно до освітньої програми, проходження практики сприяє формуванню в студентів таких загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів; знання і розуміння предметної області та розуміння професії, базових понять соціальної роботи; здатність вчитися і бути сучасно навченим, до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації; здатність у процесі навчання та при самостійній підготовці до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; здатність визначати, формулювати та професійно розв'язувати проблеми; здатність працювати у команді, виконувати дослідження в групі під керівництвом лідера; здатність дотримання строгих вимог дисципліни, планування та управління часом; здатність приймати обґрунтовані рішення.

фахових компетентностей:

- уміння застосувати на практиці базові та інструментальні цінності соціальної роботи, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності; бути готовим до участі у здійсненні управлінських заходів для вирішення ситуацій, які утруднюють соціальне функціонування окремих індивідів, сімей, груп, громад; бути здатним до координації зусиль різних організацій соціальної сфери щодо вирішення соціальних проблем і завдань в інтересах соціального захисту груп ризику; володіння навичками аналізу соціального та фізичного середовища, інфраструктури забезпечення благополуччя різних груп населення; уміння оформляти і представляти результати науково-дослідницької і науково-прикладної роботи у відповідності із нормативними документами та стандартами; готовність систематично використовувати результати наукових досліджень у забезпеченні ефективності роботи соціальних (медико-соціальних) закладів і служб; готовність до пошуку

інноваційних шляхів підвищення ефективності соціальної роботи в цілому та соціального захисту населення зокрема; володіння навичками диференціації соціальної роботи з клієнтами з врахуванням їх національно-культурного, вікового, гендерного і соціального статусу та індивідуально-психологічних характеристик; організація і проведення заходів з профілактики соціальних проблем, які порушують нормальну життєдіяльність особи, сім'ї, групи, громади та суспільства в цілому; застосування технологій професійного втручання, здійснення соціально-правового захисту та представництво інтересів клієнтів; уміння налагоджувати, підтримувати і розвивати міждисциплінарне професійне співробітництво, корпоративну відповідальність на основі знання системи органів і служб, які задіяні до роботи із складними життєвими обставинами клієнтів; розробка і впровадження інформаційно-просвітницьких програм та соціальної реклами.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами проходження **практики зі спеціальності** є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

- OK1.1.5 Основи педагогіки і психології в соціальній роботі
- OK1.1.8 Медико-соціальні основи здоров'я
- OK1.1.9 Соціальна і демографічна статистика
- OK1.2.2 Методи та організація соціальних досліджень
- OK1.2.4 Соціальне і медичне страхування
- OK1.2.6 Соціальна психологія
- OK1.2.7 Основи волонтерської діяльності
- OK1.2.8 Історія соціальної роботи
- OK1.2.9. Система соціальних закладів і служб
- OK1.2.10 Теорія соціальної роботи
- OK1.2.11 Правове регулювання соціальної роботи
- OK1.2.12 Соціальна робота з окремими категоріями клієнтів
- OK1.2.15 Індивідуальна соціальна робота
- OK1.2.17 Соціальна робота в громаді
- OK1.2.19 Вступ до спеціальності
- OK1.2.21 Спілкування в соціальній роботі

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціальна робота», проходження **практики зі спеціальності** повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.	ПРН3
Практикувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень	ПРН11

поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.	
Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.	ПРН13
Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом; використовувати вітчизняний і зарубіжний досвід.	ПРН14
Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.	ПРН16
Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.	ПРН17
Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад.	ПРН18
Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.	ПРН19
Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.	ПРН20
Демонструвати знання основних етапів становлення і розвитку соціальної роботи як науки та практичної діяльності, нормативно-правової бази соціальної роботи та соціального забезпечення, дотримуватися в процесі реалізації професійних обов'язків нормативно-правових засад здійснення соціальної роботи.	ПРН21
Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.	ПРН22
Планувати й практично здійснювати анімаційну діяльність в сфері соціальної роботи з метою реалізації соціального виховання, опираючись на знання про теоретичні основи та етапи розробки анімаційно-дозвіллевих програм як інструменту соціально - педагогічної діяльності в сфері соціальної роботи, застосовувати анімаційну діяльність у відкритому соціальному просторі (з використанням волонтерських груп).	ПРН23
Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні методи досліджень, коригувати план роботи відповідно до їхніх результатів.	ПРН24

Виконувати технічні операції, пов'язані із документообігом, контролем за виконанням документів на основі законодавчих, підзаконних нормативно-правових актів, державних стандартів, правил та методичних рекомендацій щодо складання і оформлення основних видів документів.	ПРН29
--	-------

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази практики зі спеціальності визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати: соціально-психологічні служби освітніх закладів (загальноосвітні школи, школи-інтернати, дитячі будинки); соціальні служби, спеціалізовані соціальні заклади (дитячі будинки сімейного типу, соціальні притулки, реабілітаційні центри, хоспіси, пансіонати геріатричного типу); територіальні центри соціального обслуговування одиноких та непрацездатних громадян; управління соціального захисту; управління праці і соціальної політики; управління у справах сім'ї, дітей та молоді; служби у справах неповнолітніх; спеціалізовані заклади пенітенціарної системи; громадські організації, благодійні фонди.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету.

Факультет суспільних наук наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження **практики зі спеціальності**:

1. Обласне відділення Фонду України соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (м. Ужгород)
2. Закарпатський обласний центр зайнятості
3. Міжобласний благодійний фонд “Фонд розвитку Карпатського Єврорегіону”
4. Закарпатський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
5. Закарпатський регіональний центр соціально-трудової реабілітації та професійної орієнтації «Вибір»
6. Служба у справах дітей Закарпатської ОДА
7. Ужгородська міська організація Товариства Червоного Хреста України
8. Обласний дитячий спеціалізований санаторій “Малятко”
9. Закарпатський благодійний фонд “Життя і надія”
10. Медико-соціальний реабілітаційний центр “Дорога життя”
11. Закарпатський обласний центр соціально-психологічної допомоги
12. Управління у справах культури, спорту, сім'ї та молоді Ужгородської міської ради

13. Благодійна організація “Нова сім’я”
14. Ужгородський міський центр зайнятості
15. Закарпатське обласне молодіжне товариство сиріт «Доля»
16. УЗОШ I-III ступеня № 20 – ліцей Лідер
17. ГО «Справа Кольпінга в Україні»
18. Ужгородський міський центр соц. служб для сім’ї, дітей та молоді
19. Управління праці та соціального захисту населення Ужгородської міської ради
20. Ужгородська ЗОШ I-III ст. № 16
21. ГО «Товариство захисту осіб з інвалідністю «Надія»
22. Закарпатський обласний осередок Ліги соціальних працівників України
23. Ужгородський районний територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)
24. Благодійний фонд «Карітас-Caritas» Мукачівської греко-католицької єпархії
25. ТОВ Центр розвитку обдарованості «УНІКУМ»
26. Закарпатський обласний благодійний фонд «Рада життя»
27. Управління молоді і спорту Закарпатської ОДА
28. Департамент соціального захисту населення Закарпатської ОДА
29. Ужгородський міськрайонний суд
30. Закарпатський обласний благодійний фонд “Благо”
31. Багатопрофільний ліцей «Інтелект» - ЗОШ I-III ст. № 11
32. Закарпатський обласний центр соціальних служб
33. Міжгірський районний центр зайнятості
34. Перечинський районний центр зайнятості
35. Хустський міськрайонний центр зайнятості
36. Воловецький районний центр зайнятості
37. Іршавський районний центр зайнятості
38. Міжгірське об’єднане управління ПФ в Закарпатській обл.
39. Управління ПФУ у Великоберезнянському районі
40. Тячівське управління праці та соціального захисту населення
41. Управління праці і соціального захисту населення Перечинської РДА
42. Управління соціального захисту населення Воловецької РДА
43. Виноградівський районний центр соц. служб для сім’ї, дітей та молоді
44. Іршавський районний центр соц. служб для сім’ї, дітей та молоді
45. Великоберезнянський районний центр соц. служб для сім’ї, дітей та молоді
46. Свалявський районний територіальний центр соціального обслуговування
47. Міжгірський районний територіальний центр соціального обслуговування
48. Служба у справах дітей Великоберезнянської РДА
49. Сектор сім’ї, молоді та спорту Міжгірської РДА
50. Виноградівська РДА
51. Іршавська РДА
52. Великобичківська селищна рада
53. Майданська сільська рада
54. Свалявський ВП Мукачівського ВП Головного управління національної поліції в Закарпатській області

55. Головне управління національної поліції в Закарпатській обл., Великоберезнянське відділення
56. Перечинська школа-інтернат для дітей-сиріт, та позбавлених батьківської опіки
57. Обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями
58. Притулок для дітей смт. Батьово
59. Іршавська районна організація Товариства Червоного Хреста України
60. Верхняківський НВК «ЗОШ I-III ст. – ДНЗ» (Львівська обл.)
61. Благодійний фонд підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування «Опіка»
62. Мукачівський міськрайонний суд
63. Хустський районний ЦСССДМ
64. Благодійна організація «БФ Карітас Св. Августина» м. Перечин

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Підготувати звіт про проходження **практики зі спеціальності**. У звіт потрібно включити дослідження-опис випадку. Ця підсумкова робота має відображати розуміння і застосування студентом в конкретній роботі знань, навичок та цінностей соціальної роботи, методів та технологій соціальної роботи.

Вимоги до дослідження випадку: Це повинен бути опис випадку Вашої роботи з клієнтами (на індивідуальному, груповому рівні чи в громаді). Ви повинні визначитися і попросити їх згоди на те, щоб представити роботу з ними у підсумковій роботі з практики. У будь-якому випадку обов'язкове дотримання конфіденційності. Опис повинен відображати Ваше розуміння та застосування Вами на практиці методів, технологій та цінностей соціальної роботи.

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1	Інструктаж з охорони праці (загальний та на робочому місці)	1 день
2	Вивчення змісту і основних характеристик діяльності закладу соціального обслуговування населення, ознайомлення з основними функціональними ролями і обов'язками спеціаліста соціальної роботи.	1 тиждень
3	Узгодження і затвердження графіка роботи студента-практиканта в закладі. Планування заходів, в яких буде здійснюватися виконання завдань практики.	1 тиждень
4	Приступити до роботи з клієнтами, використовуючи методи індивідуальної та групової соціальної роботи, соціальної роботи в громаді, а також соціологічні та	2, 3, 4 тиждень

	педагогічні методи, функціональні технології. Приймати участь у виробленні і прийнятті рішень, вчитися давати свої оцінки проблемам клієнтів і виробляти власну позицію. Апробувати специфічні професійні знання, отримані в процесі вивчення спеціальних дисциплін, до вирішення конкретних робочих ситуацій.	
5	Оформлення звітної документації. Підготовка до підсумкової конференції по захисту практики.	5 тиждень
	Загальна тривалість практики	5 тижнів

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Для вибору місць практики студентам пропонується перелік закладів, з якими укладено договори.

Студентам надається також можливість самостійного вибору місць проходження практики, однак у цьому випадку керівник практики від кафедри повинен ознайомитися з роботою закладу і підтвердити, що він відповідає цілям, які ставляться перед практикою. Більше одного студента в один і той же соціальний заклад направляється при умові, що там вони матимуть різних керівників практики (кожному студенту необхідно забезпечити індивідуального наставника).

Під час практики керівник від кафедри 2-3 рази відвідує студента у соціальному закладі, однак як студент, так і керівник практики від закладу можуть звернутися до нього в будь-яких випадках, які потребують його втручання, консультації чи допомоги.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Загальні вимоги до оформлення звіту.

Звіт повинен мати титульну сторінку, на якій вказано назву практики, ім'я та прізвище студента, курс. Обсяг роботи – не більше 10 сторінок друкованого тексту. Змістовна частина звіту повинна містити: вступ, дві частини і висновки.

У вступі необхідно коротко представити випадок, ідентифікувати проблему і фактори, які її спричинили або впливають на її існування.

Перша частина - це презентація клієнтів (індивіда, сім'ї, групи, громади), з якими Ви працювали. Тут потрібно визначити характер потреб клієнтів, окреслити коло спеціалістів та закладів, залучених до вирішення проблеми.

У другій частині Ви повинні сформулювати мету та завдання, які ставилися для вирішення або пом'якшення проблеми, продемонструвати власні роздуми та практичні надбання з приводу можливих варіантів, які Ви запропонували (або могли б запропонувати). Цей розділ відображає:

а) знання соціальної роботи – що Вам необхідно було знати для того, щоб визначити мету та завдання, наприклад, знання особливостей вікового розвитку, форм та етапів соціалізації особистості, наслідків стигматизації і т. ін.

б) навички соціальної роботи, якими Ви скористалися. Наприклад, чи були якісь проблеми із спілкуванням, виявленням необхідної інформації, інтерпретацією вербальної і невербальної поведінки, обговоренням складних для клієнта тем, залученням клієнтів до вирішення проблеми та встановленням довірливих відносин, посередництвом, лобіюванням інтересів клієнтів і т. ін. ? Які ресурси та можливості для надання допомоги Ви визначили як необхідні для клієнта та як намагалися їх отримати? Які запитання задавали ?

в) цінності соціальної роботи – з якими дилемами морально-етичного та професійного характеру Вам довелося зіткнутися під час цієї роботи та як Ви їх вирішували?

У третій частині необхідно показати, які методи та технології Ви застосовували у своїй роботі. Щоб підтвердити проведену роботу, сценарні розробки, описи цих методів та технологій обов'язково додаються до дослідження випадку. Це можуть бути підготовлені і використані вами різні види інтерв'ю, бесід, консультацій, опитувань, тестування і т. ін.

У висновках слід зазначити результати (ефективність) Вашої роботи як для клієнта, так і для Вас як майбутнього фахівця (оцінити свою роботу, показати, які висновки Ви зробили для себе з даної ситуації). Необхідно ідентифікувати можливі непередбачені наслідки, додаткові проблеми, спираючись на знання теорії соціальної роботи.

До звіту додається щоденник практики, в якому відображається графік відвідування закладів та зміст виконаних робіт, характеристики роботи студента від бази практики та від керівника практики.

Порядок допуску звіту до захисту практики.

Звіт студента перевіряється та затверджується керівником практики від кафедри соціології та соціальної роботи.

До захисту допускається звіт, що був зданий на кафедру у встановлений термін та оформлений згідно вимог.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	

35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів А	здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів В	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
74-81 балів С	здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D 60-63 балів E	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержання знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-59 балів FX	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

Вид діяльності	Кількість балів
Проходження інструктажу з охорони праці та отримання документів	5
Своєчасне прибуття на базу практики та присутність протягом всього періоду проходження практики	10
Щоденник з практики та відгук керівника практики від закладу	15
Звіт з практики	50
Публічний захист звіту з практики	20
Разом	100

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Безпалько О.В. До питання про структуру та функції соціально-педагогічної діяльності. Практична психологія та соціальна робота. 2000. №5.

2. Васильків О. Понятійні виміри соціально-психологічної допомоги населенню. Психологія і суспільство. 2018. №1-2. С. 163-170.
3. Віноградська О.М., Белова Л.О. Соціальні технології. Харків: ХНАМГ, 2009. 135 с.
4. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. К.: «Академвидав», 2011. 464 с.
5. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи затверджено Українською асоціацією соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи, Державною соціальною службою для сім'ї, дітей та молоді, Лігою соціальних працівників України, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту (№ 1965 від 09.09.2005 р.).
6. Карамен О.Л. Нормативно-правова база соціальної роботи. Соціальна педагогіка: теорія і практика. 2006. №1. С. 6-12.
7. Капська А. Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах: навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 248 с.
8. Кизименко Л.Д., Бедна Л.М. Словник-довідник соціального працівника (для студентів та соціальних працівників): Мініглосарій. Львів: ДЦ МОУ, 2000. 67 с.
9. Лучко М., Надвинична Т. Психологічна допомога сім'ям за складних життєвих обставин. Психологія і суспільство. 2018. №3-4. С. 224-250.
10. Мигович І.І. Соціальна робота у вищій школі. Ужгород, 2001. 46 с.
11. Організаційно-відпочинкова соціально-педагогічна практика: Методичні рекомендації для організаторів та студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота». Тернопіль, 2000. 88 с.
12. Парфанович І.І. Соціальна діагностика. Тернопіль: ТДПУ, 2009. 182 с.
13. Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2009. 440 с.
14. Репнова Т.П. Соціальний патронаж сім'ї. Практична психологія та соціальна робота. 2008. № 10. С 15-31.
15. Соціально-педагогічна практика: методичні рекомендації для студентів 1-го курсу спеціальностей «Соціальна педагогіка» і «Соціальна робота». Тернопіль, 2015. 40 с.
16. Соціальна педагогіка: навчально-методичний посібник: У 2-х ч. За заг. ред. П.М.Гусака, Л.К. Грицюк. Луцьк: РВВ "Вежа" Волин.держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. Ч.1. 112 с.
17. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник. За ред. А.Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
18. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція: навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2005. 656 с.
19. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.
20. Шендеровський К. Моніторинг в соціальній роботі. К., Главник, 2006. 144 с.
21. Штифурак В.С. Консультування як вид психологічної допомоги. Вінниця. 2017. 188 с.